

Constitutional Justice:
Functions and Relations with the Other Public Authorities

I. – The Constitutional Court’s Relations with Parliament and Government

1. The role of Parliament (as the case may be, of the Government) in the procedure for appointing judges to the Constitutional Court. Once appointed, can judges of the Constitutional Court be dismissed by the same authority? What could be the grounds / reasons for such dismissal?

Satversmes tiesas tiesnešus apstiprina Parlaments (*Saeima*). Trīs Satversmes tiesas tiesnešus apstiprina pēc ne mazāk kā desmit Saeimas deputātu priekšlikuma, divus — pēc Ministru kabineta priekšlikuma un vēl divus — pēc Augstākās tiesas plēnuma priekšlikuma. Augstākās tiesas plēnums izraugās Satversmes tiesas tiesneša amata kandidātus no Latvijas Republikas tiesnešu vidus¹.

Parlaments nevar atcelt Satversmes tiesas tiesnesi.

Satversmes tiesas tiesneša atbrīvošana vai atlaišana no amata ir iespējama vienīgi likumā noteiktajos gadījumos un likumā noteiktajā kārtībā. Atbilstoši Satversmes tiesas likumam:

- (1) Ja Satversmes tiesas tiesnesis nespēj turpināt darbu veselības stāvokļa dēļ, viņu atbrīvo no amata ar Satversmes tiesas lēmumu. Šā lēmuma pieņemšanai nepieciešams visa tiesnešu sastāva absolūtais balsu vairākums.
- (2) Satversmes tiesas tiesnesis zaudē savu amatu, ja viņš ir notiesāts par nozieguma izdarīšanu un spriedums stājies likumīgā spēkā.
- (3) Satversmes tiesas tiesnesi, ja viņš ir pārkāpis normatīvajos aktos noteiktos ierobežojumus (ienākumu gūšanas, amatu savienošanas u.c. ierobežojumus), pieļāvis apkaunojošu nodarījumu, kas nav savienojams ar tiesneša statusu, vai sistemātiski nepilda savus darba pienākumus un viņam par to uzlikts disciplinārsods, var atlaist no amata ar Satversmes tiesas lēmumu. Šā lēmuma pieņemšanai nepieciešams visa

¹ Satversmes tiesas likuma 4. pants

² Satversmes tiesas likuma 10. un 34. pants

tiesnešu sastāva absolūtais balsu vairākums².

2. To what extent is the Constitutional Court financially autonomous – in the setting up and administration of its own expenditure budget?

Satversmes tiesas budžets ir iekļauts valsts budžetā kā atsevišķa tā sadaļa.

Atbilstoši Satversmes 66. pantam Saeima ik gadus pirms saimnieciskā gada sākšanās lemj par valsts ienākumu un izdevumu budžetu, kura projektu tai iesniedz Ministru kabinets.

Valsts budžeta izstrādāšanas, apstiprināšanas un izpildes kārtību un atbildību budžeta procesā nosaka Likums par budžetu un finanšu vadību.

Ministru kabinets nosaka kārtību, kādā Satversmes tiesa plāno, īsteno, uzrauga un uzskaita valsts budžeta programmu (apakšprogrammu) rezultātus un to rādītājus, kā arī sniedz pārskatus par tiem³.

Budžeta izstrādāšana un pieprasīšana:

Satversmes tiesa budžeta pieprasījumus izstrādā valsts maksimāli pieļaujamā valsts budžeta izdevumu apjoma ietvaros⁴. Likumā par budžetu un finanšu vadību ir noteikts, ka Satversmes tiesas budžeta pieprasījums līdz gadskārtējā budžeta likuma projekta iesniegšanai Ministru kabinetam bez pieprasījuma iesniedzēja piekrišanas nav grozāms. Tādējādi finanšu ministram nav tiesības izdarīt izmaiņas Satversmes tiesas budžeta pieprasījumā. Tomēr Ministru kabinets šādas izmaiņas var izdarīt, pat nesaskaņojot tās ar tiesu.

Pašlaik Satversmes tiesā tiek izskatīta lieta par šī nosacījuma atbilstību Satversmei.

Budžeta administrēšana:

Tiesības veikt pārdales starp programmām, apakšprogrammām un izdevumu kodiem [Satversmes tiesai] valsts budžeta likumā noteiktās apropriācijas ietvaros ir finanšu ministram, informējot par to Saeimu. Satversmes tiesai šādu tiesību nav. Ja Satversmes tiesai nepieciešams veikt budžeta pārdali, tai jālūdz finanšu ministru lemt par to⁵.

³ Likuma par budžetu un finanšu vadību 5. panta desmitā daļa

⁴ Likuma par budžetu un finanšu vadību 18. panta pirmā prim daļa

⁵ Likuma par budžetu un finanšu vadību 9. panta trīspadsmitās daļas 1.punkts

Vienlaikus jāatzīmē, ka Satversmes tiesa 2010. gada 18. janvāra spriedumā lietā Nr. 2009-11-01 ir norādījusi:

„Varas dalīšanas princips liedz izpildvarai izlemt jautājumus, kas tieši ietekmē tiesu varas darbību un tiesu funkcionēšanu, proti, jautājumus par finansējumu, tiesnešu skaitu, nepieciešamo personālu, tā kompetences prasībām, atalgojumu un citus jautājumus. Tāpēc tieši likumdevējam ir jādod iespēja tiesu varai vai neatkarīgai institūcijai, kas pārstāv tiesu varu, izteikt savu viedokli par jautājumiem, kuri ietekmē tiesu darbību, bet kuru izlemšana ir likumdevēja kompetencē. Likumdevējam ir tiesības nepiekrīst tiesu varas viedoklim, tomēr likumdevējam tas ir jāuzklausā un pret to jāizturas ar cieņu un patiesu izpratni⁶.”

3. Is it customary or possible that Parliament amends the law on the organization and functioning of the constitutional court, yet without any consultation with the Court itself?

Saeimai kā likumdevējam vienīgajai ir tiesības veikt grozījumus Satversmes tiesas likumā. Satversmes tiesas likums ir pieņemts 1996. gada 5. jūnijā. Likums spēkā stājās 1996. gada 28. jūnijā. Kopš šī brīža likumā vairākkārtīgi ir izdarīti grozījumi – likumdevējs izdarījis izmaiņas, astoņas reizes pieņemot grozījumus Satversmes tiesas likumā⁷.

Parasti, izdarot grozījumus Satversmes tiesas likumā, Saeima konsultējas ar tiesu.

Vienlaikus jāatzīmē, ka Satversmes tiesa 2010. gada 18. janvāra spriedumā lietā Nr. 2009-11-01 ir norādījusi, ka no varas dalīšanas principa izriet pienākums likumdevējam dot iespēju „tiesu varai vai neatkarīgai institūcijai, kas pārstāv tiesu varu, izteikt savu viedokli par jautājumiem, kuri ietekmē tiesu darbību, bet kuru izlemšana ir likumdevēja kompetencē. Likumdevējam ir tiesības nepiekrīst tiesu varas viedoklim, tomēr likumdevējam tas ir jāuzklausā un pret to jāizturas ar cieņu un patiesu izpratni⁸.”

4. Is the Constitutional Court vested with review powers as to the constitutionality of Regulations/Standing Orders of Parliament and, respectively, Government?

⁶ 2010.gada 18.janvāra sprieduma lietā Nr. 2009-11-01 24. punkts

⁷ 11.09.1997., 30.11.2000., 19.06.2003., 15.01.2004., 06.03.2008., 12.12.2008., 01.12.2009., 10.12.2009.

⁸ 2010.gada 18.janvāra sprieduma lietā Nr. 2009-11-01 24.punkts

Satversmes tiesas kompetence ir noteikta Satversmē un Satversmes tiesas likumā.

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 16. pantam Satversmes tiesa izskata lietas par:

- 1) likumu atbilstību Satversmei;
- 2) Latvijas parakstīto vai noslēgto starptautisko līgumu (arī līdz attiecīgo līgumu apstiprināšanai Saeimā) atbilstību Satversmei;
- 3) citu normatīvo aktu vai to daļu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām (aktiem);
- 4) citu Saeimas, Ministru kabineta, Valsts prezidenta, Saeimas priekšsēdētāja un Ministru prezidenta aktu, izņemot administratīvos aktus, atbilstību likumam;
- 5) tāda rīkojuma atbilstību likumam, ar kuru Ministru kabineta pilnvarotais ministrs ir apturējis pašvaldības domes (padomes) pieņemto lēmumu;
- 6) Latvijas nacionālo tiesību normu atbilstību tiem Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Satversmi.

5. Constitutionality review: specify types / categories of legal acts in regard of which such review is conducted.

Satversmes tiesa izvērtē ārējo normatīvo aktu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām (aktiem). Satversmes tiesa neizvērtē administratīvo aktu vai tiesu spriedumu atbilstību Satversmei.

Satversmes tiesas kompetence ir izsmeļoši uzskaitīta Satversmes tiesas likuma 16. pantā, atbilstoši kuram Satversmes tiesa izskata lietas par:

- 1) likumu atbilstību Satversmei;
- 2) Latvijas parakstīto vai noslēgto starptautisko līgumu (arī līdz attiecīgo līgumu apstiprināšanai Saeimā) atbilstību Satversmei;
- 3) citu normatīvo aktu vai to daļu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām (aktiem);
- 4) citu Saeimas, Ministru kabineta, Valsts prezidenta, Saeimas priekšsēdētāja un Ministru prezidenta aktu, izņemot administratīvos aktus, atbilstību likumam;
- 5) tāda rīkojuma atbilstību likumam, ar kuru Ministru kabineta pilnvarotais ministrs ir apturējis pašvaldības domes (padomes) pieņemto lēmumu;
- 6) Latvijas nacionālo tiesību normu atbilstību tiem Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Satversmi.

6. a) Parliament and Government, as the case may be, will proceed without delay to amending the law (or another act declared unconstitutional) in order to bring such into accord with the Constitution, following the constitutional court's decision. If so, what is the term established in that sense? Is there also any special procedure? If not, specify alternatives. Give examples.

Parlaments un valdība (Ministru kabinets) parasti izpilda Satversmes tiesas nolēmumus.

Turklāt ne reti likumdevējs savas kļūdas novērš jau pirms Satversmes tiesas sprieduma. Proti, pēc konkrētas lietas ierosināšanas likumdevējs, konstatējot likuma nepilnības, kas bijušas par pamatu pieteicēja sūdzībai Satversmes tiesā, tās novērš, izgrozot apstrīdēto normu.

Normatīvie akti neparedz īpašu procedūru Satversmes tiesas spriedumu izpildei.

Latvijā nav institūcija, kas uzraudzītu Satversmes tiesas spriedumu izpildi. Veids un procedūra, kādā tiek izpildīts Satversmes spriedums, ir atkarīgs no konkrētā sprieduma, konkrētajiem lietas apstākļiem. Runājot par termiņiem, kādos notiek sprieduma izpilde, jānošķir divi gadījumi.

Pirmais – kad Satversmes tiesa atzīst apstrīdēto normu vai aktu par spēkā neesošu, bet nenosaka termiņu situācijas labošanai. Šādā gadījumā likumdevējs rīkojas atbilstoši konkrētajai situācijai. Ir reti gadījumi, kad likumdevējs būtu vilcinājies.

Otrais – kad Satversmes tiesa atzīst apstrīdēto normu vai aktu par spēkā neesošu ar atliekošu termiņu. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 32. panta trešajai daļai tiesa var noteikt citu termiņu apstrīdētās un par antikonstitucionālu atzītās normas spēka zaudēšanai. Tiesa termiņu likumdevējam parasti dod, ja normas nekavējoša atcelšana radītu vēl sliktāku vai nepieļaujamu situāciju. Parasti likumdevējam situācijas labošanai un kļūdu novēršanai tiek dots apmēram 6 mēnešu termiņš.

6. b) Parliament can invalidate the constitutional court's decision: specify conditions.

Parlaments nevar atzīt par spēkā neesošu Satversmes tiesas spriedumu.

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 31.panta 13. punktam Satversmes tiesas spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

7. Are there any institutionalized cooperation mechanisms between the Constitutional Court and other bodies? If so, what is the nature of these contacts / what functions and

powers shall be exerted on both sides?

Satversmes tiesa ir konstitucionāla institūcija (orgāns), kas pieder tiesu varai.

Satversmes tiesa var veikt konstitucionālo uzraudzību, proti, īstenot savas funkcijas, nodrošinot cieņu pret konstitūciju un aizsargājot iedzīvotāju tiesības un brīvības vienīgi tad, ja tā ir patiesi neatkarīga no institūcijām un valsts orgāniem, kuru darbību tā kontrolē. Šādu patiesu neatkarību Satversmes tiesai nodrošina varas dalīšanas principa ievērošana. Konstitucionālā tiesa sadarbojas ar pārējām institūcijām, ievērojot procedūras un nosacījumus, kas izriet no varas dalīšanas principa. Normatīvie akti neparedz īpašus sadarbības mehānismus.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs ir viens no Tieslietu padomes – koleģiālas institūcijas, kas piedalās tiesu sistēmas politikas un stratēģijas izstrādē, kā arī tiesu sistēmas darba organizācijas pilnveidošanā – pastāvīgajiem locekļiem.

II. – Resolution of Organic Litigations by the Constitutional Court

1. What are the characteristic traits of the contents of organic litigations (legal disputes of a constitutional nature between public authorities)?

Satversmes tiesā ierosināto un izskatāmo lietu ietvaros tiesai ir nācies lemt arī par kompetences strīdiem. Tomēr, ņemot vērā Satversmes tiesas kompetenci, šādu jautājumu izlemšana tiesā var nonākt tikai gadījumā, ja apstrīdēta norma (akts), kas attiecas uz (vai ietekmē) institūciju vai orgānu savstarpējām attiecībām.

Piemēram, Satversmes tiesa, izvērtējot Ministru kabineta noteikumu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām, vairākkārtīgi ir konstatējusi, ka, pieņemot apstrīdēto normu, Ministru kabinets nav ievērojis likumā noteiktās pilnvarojuma robežas, proti, Ministru kabinets konkrēto jautājumu ir izlēmis *ultra vires*⁹.

Piemēram, lietā par Prokuratūras likuma¹⁰ piecu normu atbilstību Satversmei tiesa norādīja:

„[...] no pieteikuma satura izriet, ka Administratīvā rajona tiesa lūdz ne tik daudz atsevišķi izvērtēt apstrīdēto Prokuratūras likuma normu atbilstību augstāka juridiskā

⁹ 2007.gada 9.oktobra spriedums lietā Nr. 2007-04-03; 2005. gada 21.novembra spriedums lietā Nr. 2005-03-0306

¹⁰ 2006.gada 20.decembra sprieduma lietā Nr. 2006-12-01 5.p.

spēka normām, cik sniegt atbildes uz diviem tiesību jautājumiem”, no kuriem viens ir par prokuratūras statusu un vietu valsts konstitucionālajā sistēmā.

Ir lietas, kurās arī pašvaldības, apstrīdot normu, ir prasījušas izšķirt, vai konkrētais regulējums neierobežo tās kompetenci.

Lietā par Nacionālās radio un televīzijas padomes atsevišķu funkciju atbilstību Satversmei tiesa konstatēja, ka tai visupirms jāpārbauda arī pašas Padomes statusa atbilstība Satversmei¹¹.

Savukārt spriedumos lietās par tiesnešu amatalgas samazināšanu, Satversmes tiesa ir izvērtējusi likumdevēja un tiesu varas attiecības varas dalīšanas principa kontekstā, konstatējot kā un cik lielā mērā varas dalīšanas princips un tiesneša neatkarības princips ierobežo likumdevēja rīcības brīvību, pieņemot lēmumus, kas tieši skar tiesu varu un tās darbību¹².

2. Specify whether the constitutional court is competent to resolve such litigation.

Satversmes tiesas likumā tieši nav paredzēta Satversmes tiesas kompetence izšķirt kompetenču strīdus. Tomēr šādu jautājumu izlemšana tiesā var nonākt un ir nonākusi, kad apstrīdētā norma (akts) attiecas uz institūciju vai orgānu savstarpējām attiecībām. Satversmes tiesas kompetence ir atšķirīga no pārējo tiesu kompetences. Šī īpašā loma jo īpaši ir konstatējama lietās, kurās, izvērtējot apstrīdētās normas konstitucionalitāti, tiek izskatīti kompetences strīdi un citi strīdi starp likumdevēju, izpildvaru un tiesu varu. Izšķirot šādus strīdus, Satversmes tiesa nevar darboties tikai un vienīgi kā daļa no tiesu varas atzara, bet tā darbojas kā augstākais konstitūcijas uzraugs, kā institūcija, kam pieder gala vārds konstitūcijas interpretēšanā un tās virsvadības nodrošināšanā.

3. Which public authorities may be involved in such disputes?

Tas, kuras institūcijas ir iesaistītas konkrētajā strīdā, ir atkarīgs no apstrīdētās normas satura.

Piemēram, lietā, kurā pašvaldība apstrīdēja Parlamenta noregulēto sabiedriskā transporta kārtību, atbildi Satversmes tiesai sniedza Parlaments.

¹¹ 2006.gada 16.oktobra spriedums lietā Nr. 2006-05-01

¹² 2010.gada 18. gada spriedums lietā Nr. 2009-11-01 un 2010. gada 22. jūnija spriedums lietā Nr. 2009-111-01

4. Legal acts, facts or actions which may give rise to such litigations: do they relate only to disputes on competence, or do they also involve cases when a public authority challenges the constitutionality of an act issued by another public authority? Whether your constitutional court has adjudicated upon such disputes; please give examples.

Kompetences strīds var tikt izvērtēts tikai un vienīgi tādas lietas ietvaros, kurā apstrīdēta normas (akta) atbilstība augstāka juridiska spēka tiesību normai. Līdz ar to, ja konkrētā apstrīdētā norma ir saistīta ar kādas institūcijas kompetenci, tad lietas ietvaros tā tiek izvērtēta.

5. Who is entitled to submit proceedings before the constitutional court for the adjudication of such disputes?

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. pantam tiesības iesniegt pieteikumu par lietas ierosināšanu ir:

- 1) Valsts prezidentam;
- 2) Saeimai;
- 3) ne mazāk kā divdesmit Saeimas deputātiem;
- 4) Ministru kabinetam;
- 5) ģenerālprokuroram;
- 6) Valsts kontroles padomei;
- 7) pašvaldības domei (padomei);
- 8) tiesībsargam, ja institūcija vai amatpersona, kas izdevusi apstrīdēto aktu, nav tiesībsarga norādītajā termiņā novērsusi konstatētos trūkumus;
- 9) tiesai, izskatot civillietu, krimināllietu vai administratīvo lietu;
- 10) zemesgrāmatu nodaļas tiesnesim, veicot nekustamā īpašuma ierakstīšanu vai ar to saistīto tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā;
- 11) personai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

6. What procedure is applicable for the adjudication of such dispute?

Ja lietas ietvaros Satversmes tiesai ir jāizvērtē kompetenču strīds, tiek piemērota tāda pati procedūra kā, izvērtējot jebkuras apstrīdētās normas (akta) atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normai.

7. What choices are there open for the constitutional court in making its decision

(judgment). Examples.

Satversmes tiesa var atzīt apstrīdēto normu par spēkā neesošu. Vienlaicīgi Satversmes tiesa var sniegt attiecīgās tiesību normas interpretāciju.

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 32. panta otrajai daļai Satversmes tiesas spriedums un tajā sniegtā attiecīgās tiesību normas interpretācija ir obligāta visām valsts un pašvaldību institūcijām (arī tiesām) un amatpersonām, kā arī fiziskajām un juridiskajām personām.

8. Ways and means for implementing the constitutional court's decision: actions taken by the public authorities concerned afterwards. Examples.

Normatīvie akti neparedz īpašu procedūru Satversmes tiesas spriedumu izpildei. Latvijā nav institūcija, kas uzraudzītu Satversmes tiesas spriedumu izpildi. Veids un procedūra, kādā tiek izpildīts Satversmes spriedums, ir atkarīgs no konkrētā sprieduma, konkrētajiem lietas apstākļiem.

III. – Enforcement of Constitutional Courts' Decisions

1. The Constitutional Court's decisions are:

- a) final;
- b) subject to appeal; if so, please specify which legal entities/subjects are entitled to lodge appeal, the deadlines and procedure;
- c) binding *erga omnes*;
- d) binding *inter partes litigantes*.

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 31.panta 13. punktam Satversmes tiesas spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Nolēmumi

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 32. panta otrajai daļai Satversmes tiesas spriedums un tajā sniegtā attiecīgās tiesību normas interpretācija ir obligāta visām valsts un pašvaldību institūcijām (arī tiesām) un amatpersonām, kā arī fiziskajām un juridiskajām personām.

Savukārt atbilstoši Satversmes tiesas likuma 29. panta otrajai daļai Satversmes tiesas lēmumā par tiesvedības izbeigšanu sniegtā tiesību normas interpretācija ir obligāta visām valsts un pašvaldību institūcijām (arī tiesām) un amatpersonām, kā arī fiziskajām un juridiskajām personām.

2. As from publication of the decision in the Official Gazette/Journal, the legal text declared unconstitutional shall be:

- a) repealed;
- b) suspended until when the act/text declared unconstitutional has been accorded with the provisions of the Constitution;
- c) suspended until when the legislature has invalidated the decision rendered by the constitutional court.
- d) other instances.

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 32. panta trešajai daļai tiesību norma (akts), kuru Satversmes tiesa atzinusi par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai, uzskatāma par spēkā neesošu no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas, ja Satversmes tiesa nav noteikusi citādi. Tādējādi pamatnosacījums, kas tiek piemērots vairumā spriedumos, ir tāds, ka apstrīdētā norma spēku zaudē ar sprieduma publicēšanas brīdi.

Likumdevējs Satversmes tiesai ir piešķīris rīcības brīvību izlemt, no kura brīža spēku zaudē tāda apstrīdētā norma, kas atzīta par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai. Lai atzītu apstrīdēto normu par spēkā neesošu nevis no sprieduma publicēšanas dienas, bet no cita brīža, Satversmes tiesai savs viedoklis ir jāpamato.

Vienlaicīgi Satversmes tiesai iespēju robežās jāģādā par to, lai situācija, kāda varētu veidoties no brīža, kad apstrīdētās normas zaudē spēku, neradītu Pieteikumu iesniedzējiem un citām personām Satversmē garantēto pamattiesību aizskārumu, kā arī nenodarītu būtisku kaitējumu valsts vai sabiedrības interesēm¹³.

Visbiežāk (parasti) Satversmes tiesa minēto rīcības brīvību īsteno vienā no šādiem veidiem:

1) Satversmes tiesa atzīst apstrīdēto normu par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai un par spēkā neesošu ar atliekošu termiņu, kas parasti ir apmēram 6 mēneši. Proti, tiesa dod termiņu likumdevējam situācijas labošanai un kļūdu

¹³2005. gada 16. decembra sprieduma lietā Nr. 2005-12-0103 25. punkts un 2009. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2009-43-01 35.1. punkts.

novēršanai, ja normas nekavējoša atcelšana radītu vēl sliktāku vai nepieļaujamu situāciju;

Tā piemēram, 2008. gada 9. maija spriedumā litā Nr. 2007-24-01 Satversmes tiesa norādīja: „Nosakot brīdi, ar kuru apstrīdētās normas zaudē spēku, tiesa ņem vērā to, ka likumdevējam, lai novērstu tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu, ir jāizvērtē vairāki iespējamie risinājumi un jānosaka, kurš no tiem ir vispiemērotākais Latvijas situācijai. Līdz ar to likumdevējam ir nepieciešams laiks normatīvā regulējuma pilnveidošanai”.

2) Satversmes tiesa atzīst apstrīdēto normu par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai un par spēkā neesošu jau no normas (akta) spēkā stāšanās brīža.

Piemēram, 2007. gada 8. februāra spriedumā lietā Nr. 2006-09-03 Satversmes tiesa norādīja:

„Ja Garkalnes pagasta teritorijas plānojuma 2004. – 2016. gadam daļa, kas paredz Lielā Baltezera applūstošo teritoriju apbūvi, netiktu atzīta par spēkā neesošu no tās spēkā stāšanās brīža, tad tiktu legalizētas pašvaldības padomes darbības, kas tika veiktas Aizsargjoslu likuma 37. panta pirmās daļas 4. punkta nepareizas interpretācijas rezultātā laikā līdz sprieduma pasludināšanai. Lai sasniegtu minētās normas mērķi – pēc iespējas vairāk pasargāt applūstošās teritorijas no saimnieciskās darbības, apstrīdētais akts par applūstošo teritoriju apbūvi ir atzīstams par spēkā neesošu no tā spēkā stāšanās brīža.”

3) Satversmes tiesa atzīst apstrīdēto normu par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai un par spēkā neesošu no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas, bet attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju vai konkrētu personu loku – ar brīdi, kad konkrētā norma vai nu stājusies spēkā, vai piemērota. Šādu risinājumu Satversmes tiesa piemēro, lai iespējami efektīvi novērstu personas tiesību aizskārumu. Piemēram, 2007. gada 4. janvāra spriedumā lietā Nr. 2006-13-0103 Satversmes tiesa norādīja:

„Satversmes tiesa uzskata, ka ir jāaizsargā to atvaļināto militārpersonu tiesības, kuras laikā no Militārpersonu izdienas pensiju likuma spēkā stāšanās dienas līdz Noteikumu Nr. 272 spēkā stāšanās dienai - 2000. gada 19. augustam - nolēma turpināt militāro dienestu, paļaujoties uz to, ka par šo laiku izdienas pensija tiks aprēķināta no pilna

¹⁴ Satversmes tiesas likuma 32. panta ceturrtā daļa

atalgojuma. Lai nodrošinātu šo personu tiesību aizsardzību un dotu tām iespēju saņemt atbilstoši aprēķinātu izdienas pensiju, apstrīdētās normas atzīstamas par spēku zaudējušām no izdošanas brīža attiecībā uz tām atvaļinātajām militārpersonām, kurām, aprēķinot izdienas pensiju, tiek ņemts vērā laiks līdz Noteikumu Nr. 272 spēkā stāšanās brīdim, un attiecībā uz izdienas pensijas aprēķinu par šo laiku.”

Savukārt, ja Satversmes tiesa par neatbilstošu Satversmei atzinusi kādu Latvijas parakstīto vai noslēgto starptautisko līgumu, Ministru kabinetam ir pienākums nekavējoties gādāt par grozījumiem šajā līgumā, šā līguma denonsēšanu, tā darbības apturēšanu vai pievienošanās atsaukšanu¹⁴.

3. Once the constitutional court has passed a judgment of unconstitutionality, in what way is it binding for the referring court of law and for other courts?

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 32. panta otrajai daļai Satversmes tiesas spriedums un tajā sniegtā attiecīgās tiesību normas interpretācija ir obligāta visām valsts un pašvaldību institūcijām (arī tiesām) un amatpersonām, kā arī fiziskajām un juridiskajām personām.

4. Is it customary that the legislature fulfils, within specified deadlines, the constitutional obligation to eliminate any unconstitutional aspects as may have been found— as a result of *a posteriori* and/or *a priori* review?

Parlaments un valdība (Ministru kabinets) parasti izpilda Satversmes tiesas nolēmumus.

Turklāt ne reti likumdevējs savas kļūdas novērš jau pirms Satversmes tiesas sprieduma. Proti, pēc konkrētas lietas ierosināšanas likumdevējs, konstatējot likuma nepilnības, kas bijušas par pamatu pieteicēja sūdzībai Satversmes tiesā, tās novērš, izgrozot apstrīdēto normu.

Normatīvie akti neparedz īpašu procedūru Satversmes tiesas spriedumu izpildei. Latvijā nav institūcija, kas uzraudzītu Satversmes tiesas spriedumu izpildi. Veids un procedūra, kādā tiek izpildīts Satversmes spriedums, ir atkarīgs no konkrētā sprieduma, konkrētajiem lietas apstākļiem.

5. What happens if the legislature has failed to eliminate unconstitutional flaws within

the deadline set by the Constitution and/or legislation? Give examples.

Parasti likumdevējs novērš antikonstitucionālās nepilnības. Ja likumdevējs tās nenovērstu, persona varētu savas tiesības realizēt, piemēram, tieši piemērojot Satversmi un Satversmes tiesas spriedumā ietverto interpretāciju.

6. Is legislature allowed to pass again, through another normative act, the same legislative solution which has been declared unconstitutional? Also state the arguments.

Demokrātiskā valstī nevarētu pieļaut tādu iespēju, ka likumdevējs, pieņemot jaunu normu, tīši un apzināti izvairītos pildīt Satversmes tiesas spriedumu. Nevar izslēgt, ka likumdevējs, pieņemot jaunu normu, var kļūdīties un tādējādi atkārtoti pieņemt antikonstitucionālu normu. Tomēr likumdevējam ir saistošs ne tikai sprieduma nolēmums, bet arī spriedumā sniegtā apstrīdētās normas interpretācija.

7. Does the constitutional court have a possibility to commission other state agencies with the enforcement of its decisions and / or to stipulate the manner in which they are enforced in a specific case?

Normatīvie akti neparedz īpašu procedūru Satversmes tiesas spriedumu izpildei. Latvijā nav institūcija, kas uzraudzītu Satversmes tiesas spriedumu izpildi.